

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE
**LECTURE 1. THEORIES AND PRINCIPLES OF CORPORATE
GOVERNANCE**
HOME WORK WITH ANSWERS
XUSAINOV SH. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ - ФАНИ
**1 – МАВЗУ. КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ НАЗАРИЯЛАРИ ВА
ПРИНЦИПЛАРИ**
УЙ ВАЗИФАСИ ЖАВОБЛАРИ БИЛАН
ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент
САВОЛЛАРГА ЖАВОБ БЕРИШИНГИЗ КЕРАК:

1. Корпоратив бошқарувнинг асосий мақсадлари қандай?

Жавоб: Корпоратив бошқарувнинг асосий мақсадлари бир нечта муҳим элементларни ўз ичига олади:

- **Инвестициялар жалб қилиш:** Компаниянинг ишлаб чиқариш ва ривожланиш мақсадларини амалга ошириш учун паст қийматда инвестициялар жалб қилиш.
- **Дивидендларни максималлаштириш:** Акциядорларга тўланадиган дивидендларни максимал даражада ошириш, бу акциядорларнинг молиявий манфаатларини кўзда тутди.
- **Бозор улуши ва капиталлашув даражасини ошириш:** Компаниянинг бозордаги улушини кенгайтириш ва капиталлашув даражасини ошириш орқали компаниянинг молиявий ва стратегик позициясини мустаҳкамлаш.
- **Корпоратив тузилма мулкidan самарали фойдаланиш:** Корпоратив ресурслардан самарали фойдаланиш ва компаниянинг ривожланиш истиқболларини белгилаш, муаммоларни ҳал қилиш.

2. Боб Триккер корпоратив бошқарувни қандай нуқтаи назардан таърифлайди?

Жавоб: Боб Триккер корпоратив бошқарувни бир неча муҳим нуқтаи назардан таърифлайди:

- **Операцион нуқтаи назардан:** Корпоратив бошқарув, компанияларнинг бошқариш ва назорат қилиш тизими сифатида кўрилади. Бу тизимда директорлар кенгаши компанияни бошқариш учун масъул ҳисобланади.
- **Ўзаро алоқадорлик нуқтаи назардан:** Корпоратив бошқарув тузилмаси ташкилотдаги турли иштирокчилар ўртасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларни тақсимлайди. Акциядорлар, кенгаш аъзолари,

менежерлар ва бошқа ҳиссадорлар ўртасида қарор қабул қилиш жараёнлари белгиланади.

- **Акциядорлар нуқтаи назардан:** Корпоратив бошқарув кенгаши фаолияти ва унинг акциядорлар, менежерлар, ташқи аудиторлар билан алоқаларига эътибор қаратилади. Бу, компаниянинг таъсисчилар олдидаги жавобгарлигини ифодалайди.

- **Молиявий-иқтисодий нуқтаи назардан:** Корпоратив бошқарув компаниянинг молиявий таъминотчилари ва уларнинг маблағлари ўртасидаги муносабатларни назарда тутди. Эгаллик ҳуқуқи ва инвесторлар ҳуқуқлари ҳимоясига алоҳида эътибор қаратилади.

- **Ижтимоий нуқтаи назардан:** Корпоратив бошқарув ижтимоий ва иқтисодий мақсадлар ўртасидаги мувозанатни таъминлаш билан изоҳланади.

3. Корпоратив бошқарувнинг асосий иштирокчилари кимлардан иборат?

Жавоб: Корпоратив бошқарувнинг асосий иштирокчилари корпоратив тузилманинг бошқариш ва назорат жараёнларида муҳим рол ўйнайдилар. Уларнинг асосий категориялари қуйидагилар:

- **Эмитент:** Акциядорлик жамиятлари, яъни корпоратив тузилмани ташкил этган ва у орқали акциялар эълон қилган шахслар.

- **Акциядорлар:** Инвесторлар, жамиятнинг капиталини молиялаштириш орқали фойда олишни мақсад қилган шахслар. Улар давлат, жисмоний ва юридик шахслар бўлиши мумкин.

- **Корпоратив тузилма менежерлари:** Компаниянинг кундалик фаолиятини бошқарувчи шахслар. Улар компаниянинг стратегиясини амалга ошириш ва бошқариш бўйича жавобгар ҳисобланади.

- **Давлат:** Корпоратив бошқарувда давлатнинг роли, кўпинча, солиқ сиёсатини, атроф-муҳит муҳофазасини ва ижтимоий муаммоларни ҳал қилишга қаратилган стратегик қарорларда акс этади.

- **Кредиторлар ва бошқа манфаатдор шахслар:** Компанияга молиявий ёрдам берган ёки муайян ҳуқуқларга эга бўлган шахслар, бундай шахслар банклар, инвесторлар ва таъминотчилар бўлиши мумкин.

5. Корпоратив бошқарув принциплари қандай?

Жавоб: Корпоратив бошқарув принциплари корпоратив бошқарув тизимининг самарадорлигини ва адолатлигини таъминлаш мақсадида белгиланган асосий қоидаларни ўз ичига олади:

- **Қонунийлик:** Корпоратив бошқарув давлат томонидан белгиланган қонунчилик асосида ташкил қилиниши ва корпоратив тузилма фаолиятининг қонунийлиги таъминланиши керак.

- **Адолатлилик:** Барча акциядорлар ва манфаатдор шахсларга, уларнинг улушидан қатъи назар, адолатли муносабатда бўлиш. Миноритар акциядорларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш.

- **Ҳисобдорлик:** Бошқарув ва назорат органлари белгиланган тартибда акциядорларга ёки уларнинг вакилларига ҳисобот беришлари керак.
- **Жавобгарлик:** Ижроия органи ва Директорлар кенгаши молиявий-хўжалик фаолияти бўйича жавобгарликни ўз зиммасига олади.
- **Ошкоралик:** Корпоратив тузилма ўз фаолияти натижалари ва инвестициялар жалб қилиш мақсадида ахборотларни (ҳисоботларни) ошкора эълон қилиши керак.
- **Шаффофлик:** Корпоратив тузилмалар муҳим молиявий қарорлар ва фактлар ҳақида маълумотларни эълон қилиб бориши ва акциядорларни хабардор қилиши мақсадида фаолиятининг шаффофлигини таъминлаш.

6. Ўзбекистонда корпоратив бошқарувнинг ҳуқуқий асослари қандай?

Жавоб: Ўзбекистонда корпоратив бошқарувнинг ҳуқуқий асослари турли қонунлар ва қарорлар орқали шаклланган:

- **Давлат хусусийлаштириш ва хусусий мулк ҳуқуқини ҳимоя қилиш:** 1991-йил 19-ноябрда қабул қилинган “Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида”ги Қонун хусусий мулкчиликни ривожлантириш ва давлат мулкни хусусийлаштиришни таъминлади.
- **Корпоратив бошқарувнинг биринчи қадамлари:** 1994-йил 8-апрелда ташкил этилган Тошкент Республика Фонд Биржаси корпоратив молия бозорида қатнашишга асос бўлди. 1996-йил 26-апрелда қабул қилинган “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонун акциялар муомаласини тартибга солди.
- **Хорижий инвестицияларни жалб қилиш:** 1998-йилда қабул қилинган “Инвестиция фаолияти тўғрисида”, “Чет эл инвестициялари тўғрисида” ва “Чет эллик инвесторлар ҳуқуқларининг кафолатлари ва уларни ҳимоя қилиш чоралари тўғрисида”ги қонунлар хорижий инвестицияларни жалб қилишни осонлаштирди.
- **Корпоратив бошқарувни такомиллаштириш:** 2014-йил 6-майда янги таҳрирдаги “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонун қабул қилинди. Шунингдек, 2014-йил 2-июлда Вазирлар Маҳкамасининг корпоратив бошқарув тизимини такомиллаштиришга қаратилган Қарори қабул қилинди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Cost Accounting: A Managerial Emphasis / Horngren T. Ch., Datar S.M., Rajan M.V. / Published by Pearson, 2015
2. Managerial Accounting. 17th Edition / Ray H. Garrison, Eric W. Noreen, Peter C. Brewer / Published by McGraw-Hill Education, 2021

3. Management accounting Information for Decision-Making and Strategy Execution. 6th Edition Anthony A. Atkinson, Robert S. Kaplan, Ella Mae Matsumura. Madison S. Mark Young / Published by Pearson, 2012

4. Boshqaruv hisobi / Pardayev A., Pardayev B. / T.: G'.G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi., 2019

5. Boshqaruv hisobi /Israilov R.I., Maxsudov B.Yu.. / T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2020